

Ірина Кравець

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(м. Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7523-5045>
Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/O-3908-2018>
ikravets104@gmail.com

УДК 346.26+346.54

ПОНЯТТЯ ТА ФУНКЦІЇ ОРГАНІЗАТОРІВ ТОРГІВЛІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена важливою роллю організаторів торгівлі в системі суб'єктів господарсько-торговельних відносин, недостатнім нормативно-правовим регулюванням і фрагментарним дослідженням у наукових працях їх правового статусу. Зокрема, мало вивченими залишаються питання, які є загальними для всіх видів організаторів торгівлі: поняття, основне призначення, функції цих суб'єктів господарсько-торговельних відносин.

Метою статті є проведення комплексного аналізу нормативно-правового регулювання правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі, з'ясування їхніх основних функцій та призначення, обґрунтування поняття "організація торгівлі", визначення особливостей правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі.

З'ясовано, що формами здійснення організації господарсько-торговельної діяльності є управління та регулювання господарсько-торговельною діяльністю, які здійснюють суб'єкти організаційно-господарських повноважень.

Обґрунтовано, що організація торгівлі – це створення належних умов для купівлі/продажу майна шляхом укладення договорів купівлі-продажу, поставки завдяки зосередженню покупців та продавців (постачальників) у відповідному місці/на відповідному майданчику електронних торгів, що забезпечує можливість здійснення купівлі/продажу у максимально короткі строки з мінімальними витратами за оптимальними цінами. З'ясовано, що організаторами торгівлі можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, суб'єкти господарювання, які створюють належні умови та можливості для укладення господарсько-торговельних договорів, швидкого встановлення ділових контактів між продавцями (постачальниками) та (або) покупцями, купівлі/реалізації майна за оптимальними цінами, розвитку торгівлі загалом.

Встановлено, що основними функціями організаторів торгівлі є: координаційна, регулятивна, стабілізаційна, акумулятивна, оперативна та інформаційна. У статті здійснено аналіз особливостей правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі (бірж, ринків та ярмарків).

Ключові слова: торгівля; управління господарсько-торговельною діяльністю; регулювання господарсько-торговельної діяльності; організація торгівлі; організатор торгівлі; біржа; ринок; ярмарок.

© Ірина Кравець, 2018

Ірина Кравець

Господарсько-торговельна діяльність у сучасних умовах становлення ринкової економіки України надзвичайно стрімко розвивається, а тому забезпечення належного рівня її організації є необхідним. Організатори торгівлі є групою суб'єктів господарсько-торговельних відносин, правовий статус яких не набув цілісного правового регулювання у системі нормативно-правових актів України та комплексного вивчення у правовій доктрині. Важлива роль організаторів торгівлі в системі суб'єктів господарсько-торговельних відносин, недостатнє нормативно-правове регулювання та фрагментарне дослідження у наукових працях їх правового статусу зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Щодо ступеня наукової розробки комплексного підходу до поняття та функцій організаторів торгівлі необхідно зазначити, що сьогодні він є недостатнім. У правовій науці України найбільш детально вивчений правовий статус одного з видів організаторів торгівлі – бірж у працях таких науковців, як А. Берлач, А. Бобкова, О. Вінник, О. Зверева, О. Кологойда, Ю. Моїсеєв, А. Попова, В. Резнікова, В. Щербина та ін.

Метою дослідження є проведення комплексного аналізу нормативно-правового регулювання правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі, з'ясування їхніх основних функцій та призначення, обґрунтування поняття “організація торгівлі”, визначення особливостей правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі.

Перш ніж визначитися із поняттям і функціями організаторів торгівлі, необхідно сформулювати поняття “організація торгівлі” та відмежувати його від поняття “організація господарсько-торговельної діяльності”.

Важливою ознакою господарсько-торговельних правовідносин є їх опосередкування як безпосереднього здійснення господарсько-торговельної діяльності, так і (або) організації такої діяльності. Відповідно до Словника української мови поняття “організація” має декілька значень: ‘дія за значенням організувати, організовувати, організовуватися, організуватися’¹. Слово “організувати” означає:

1) створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших, спираючись на них; 2) здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення; 3) згуртовувати, об'єднувати кого-небудь з певною метою; 4) чітко налагоджувати, належно впорядковувати що-небудь².

¹ В Вінник та Л Юрчук (ред), *Словник української мови*, т 5 (Наукова думка 1974) 739.

² Там само.

Отже, можна зробити висновок, що організація може інтерпретуватись як налагоджування, упорядкування та вдосконалення.

Формами здійснення організації господарсько-торговельної діяльності є управління господарсько-торговельною діяльністю та регулювання господарсько-торговельної діяльності, які здійснюють суб'єкти організаційно-господарських повноважень. Враховуючи сформульовані поняття управління господарською діяльністю та регулювання господарської діяльності³, можна навести такі визначення.

Управління господарсько-торговельною діяльністю – це комплекс необхідних заходів, що реалізуються на підставі права власності на майно, на базі якого провадиться господарсько-торговельна діяльність, або делегованих повноважень з метою ефективного її здійснення (збільшення доходу від використання такого майна, збільшення вартості та (або) кількості майна, досягнення певного соціально-економічного ефекту). Управління господарсько-торговельною діяльністю здійснюється такими суб'єктами:

1) органами державної влади, органами місцевого самоврядування щодо суб'єктів господарювання, які здійснюють господарсько-торговельну діяльність та належать відповідно до державного/комунального секторів економіки;

2) господарськими об'єднаннями, до яких входять суб'єкти господарювання, що здійснюють господарсько-торговельну діяльність, відносно учасників таких об'єднань;

3) засновниками/учасниками унітарних підприємств та контролюючими власниками корпоративних прав щодо відповідних підприємств/господарських організацій корпоративного типу, що здійснюють господарсько-торговельну діяльність;

4) іншими суб'єктами, яким організаційно-господарські повноваження щодо управління господарсько-торговельною діяльністю делеговані власником відповідного майна.

Регулювання господарсько-торговельної діяльності – це встановлення уповноваженими законом суб'єктами умов здійснення господарсько-торговельної діяльності господарськими організаціями всіх форм власності та індивідуальними підприємцями, що здійснюють господарсько-торговельну діяльність з метою гарантування свободи торгівлі, обмеження монополізму і захисту економічної конкуренції у цій сфері з одночасним здійсненням контролю за дотриманням встановлених правил, норм і застосування відповідальності за їх порушення. Регулю-

³ І Кравець, *Правове становище суб'єктів організаційно-господарських повноважень: монографія* (Юрінком Інтер 2010) 39-40.

Ірина Кравець

вання господарсько-торговельної діяльності здійснюється відповідними органами державної влади та органами місцевого самоврядування, оскільки саме держава в особі своїх органів зобов'язана регулювати господарські відносини, зокрема й господарсько-торговельні, в країні таким чином, щоб забезпечити баланс між приватними інтересами підприємців, що здійснюють господарсько-торговельну діяльність, та публічними інтересами (суспільства, держави, територіальних громад, споживачів).

Організація торгівлі – це створення належних умов для купівлі/продажу майна шляхом укладення договорів купівлі-продажу, поставки завдяки зосередженню покупців та продавців (постачальників) у відповідному місці/на відповідному майданчику електронних торгів, що забезпечує можливість здійснення купівлі/продажу у максимально короткі строки з мінімальними витратами за оптимальними цінами.

Організація торгівлі здійснюється організаторами торгівлі, якими можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, суб'єкти господарювання, які створюють належні умови та можливості для укладення господарсько-торговельних договорів, швидкого встановлення ділових контактів між продавцями (постачальниками) та (або) покупцями, реалізації майна за оптимальною ціною, розвитку торгівлі загалом. Необхідно зазначити, що центральні та місцеві органи виконавчої влади можуть бути організаторами торгівлі, наприклад, при організації ярмарків (міжнародних, національних, місцевих).

Організатори торгівлі не здійснюють угод від свого імені та за свій кошт, вони створюють умови та можливості здійснення торговельних операцій іншими особами.

З огляду на призначення організаторів торгівлі, обґрунтованим видається виокремлення таких їх функцій:

1) координаційна, яка проявляється у створенні узгоджених умов для укладення господарсько-торговельних договорів;

2) регулятивна – розробка різних видів документів щодо порядку здійснення торгівлі, розробка товарних стандартів, встановлення сортів рослин тощо;

3) стабілізаційна функція проявляється у тому, що завдяки грі на підвищенні і зниженні цін відбувається їхня стабілізація;

4) акумулятивна – забезпечення присутності великої кількості продавців та покупців в одному місці;

5) оперативна – завдяки забезпеченню високого рівня присутності продавців та покупців в одному місці вірогідним є швидке встановлення ділових контактів між продавцями та (або) покупцями;

б) інформаційна функція забезпечується через надання відомостей щодо динаміки попиту та пропозиції на товари, їх цін, конкуренції на відповідному ринку.

У межах цього дослідження буде здійснений аналіз особливостей правового статусу найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі (бірж, ринків та ярмарків).

До найбільш розповсюджених видів організаторів торгівлі належать біржі, головним призначенням яких є створення умов для здійснення торговельних операцій через сприяння в укладенні біржових угод між учасниками біржової торгівлі, розробку прозорого механізму реалізації майна по оптимальній ціні.

Науковці висловлюють різні точки зору щодо походження слова “біржа”: від латинського слова “*bursa*”, що в Стародавньому Римі означало шкіряний мішок для зберігання грошей та коштовностей; від назви площі в Стародавній Греції, яка була місцем для біржових зборів; від прізвища власника готелю у місті Брюгге (Нідерланди), де регулярно збиралися місцеві комерсанти⁴.

Біржа – це вища форма ринку, який є, зі свого боку, постійно діючим та організованим, де шукають один одного та зустрічаються попит із пропозицією. Сама по собі біржа – це передусім організований та постійно діючий ринок для торгівлі замінними цінностями⁵.

Торговельно-біржова діяльність забезпечує можливість отримувати учасникам біржової торгівлі вищий прибуток завдяки скороченню власних витрат, пов’язаних із купівлею або продажем продукції на біржових торгах. Окрім цього, належна організація і регулювання біржової торгівлі дає змогу домогтися зниження цінового ризику за допомогою страхування від несприятливих змін кон’юнктури ринку, а також прискорення обігу капіталів на біржовому ринку⁶.

Біржі здійснюють організацію торгівлі, зокрема, через:

- 1) розробку механізмів управління фінансовими ризиками;
- 2) встановлення переліку вимог, що пред’являються до учасників торгів;
- 3) збір із членів біржі та учасників торгівлі майнових внесків до страхових і гарантійних фондів;
- 4) забезпечення безпеки товарів, що підлягають сертифікації.

Погоджуємося із визначенням біржі як господарської організації корпоративного типу, що забезпечує організацію та проведення торгів на

⁴ В Ем и Н Козлова, ‘Биржа как организатор торговли’ в Абросимова Е и Филиппова С (сост), *Коммерческое право: актуальные проблемы и перспективы развития: сборник статей к юбилею д ю н, профессора Бориса Ивановича Пугинского* (Статут 2011) 61.

⁵ В Резнікова, ‘Поняття, значення та сутність біржі’ в Щербина В та Резнікова В (ред), *Актуальні проблеми господарського права (Особлива частина)* (Ліра-К 2016) 137.

⁶ О Подцерковний (ред), *Господарське право: підручник* (Одіссей 2010) 378-9.

Ірина Кравець

біржі й укладення за результатами торгів біржових угод, надаючи пов'язані з цим послуги за плату, що є важливим джерелом покриття витрат, пов'язаних із некомерційною діяльністю біржі, організаційного та регулятивного характеру⁷.

Вирізняють товарні та фондові біржі з огляду на вид майнових цінностей, щодо яких здійснюється організація торгівлі (товари або цінні папери).

Порядок створення, організація діяльності та припинення товарної біржі регулюється статтями 279–282 Господарського кодексу України (далі – ГК України)⁸, Законом України “Про товарну біржу”, відповідно до якого:

Товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій⁹.

Товарна біржа є суб'єктом господарювання, який організовує ринок, тому її ще називають організованим ринком. Вона створює необхідні умови учасникам біржових торгів у проведенні останніх. На біржі здійснюються купівля-продаж та обмін товарної маси, що характеризується взаємозамінюваністю і не потребує додаткового узгодження технічних характеристик. Продукція, що надходить на біржу, має відповідати стандартам¹⁰.

З метою реалізації завдань, для яких створена товарна біржа, цей організатор торгівлі формулює умови для проведення біржової торгівлі; регулює біржові операції, ціни на підставі співвідношення попиту та пропозиції на товари, що допускаються до обігу на біржі; надає членам і відвідувачам біржі організаційні та інші послуги; займається збором, обробкою і поширенням інформації, яка пов'язана з кон'юнктурою ринку.

Для організації торгів щодо окремих груп товарів проводиться конкурсний відбір відповідних товарних бірж, порядок проведення якого регулюється підзаконними нормативно-правовими актами, наприклад, Конкурсні вимоги щодо відбору товарних бірж (електронних біржових майданчиків) для організації та проведення електронних біржових тор-

⁷ О Вінник, *Господарське право: курс лекцій (загальна частина)* (Ліра-К 2017) 230.

⁸ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.

⁹ Про товарну біржу: Закон України від 10 грудня 1991 р. № 1956-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 10. Ст. 139.

¹⁰ Г Знаменський та В Щербина (заг ред), *Науково-практичний коментар Господарського кодексу України* (Юрінком Інтер 2012) 497.

гів з купівлі-продажу вугільної продукції, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 р. № 723¹¹; Порядок організації та проведення конкурсного відбору товарних бірж для закупівлі матеріальних цінностей до державного матеріального резерву, затверджений наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 21 листопада 2012 р. № 1327¹².

Діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку здійснюють фондові біржі. Порядок створення, вимоги до фондових бірж, організація їх діяльності регулюють статті 360, 361 ГК України, статті 20–26 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок”¹³, Положення про функціонування фондових бірж, затверджене рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 листопада 2012 р. № 1688¹⁴, Порядок погодження кандидатур керівників фондових бірж і вимоги до таких керівників під час їх перебування на посаді, затверджений рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 січня 2013 р. № 64¹⁵ та інші нормативно-правові акти.

Метою функціонування фондових бірж є створення організаційних умов для укладення договорів купівлі-продажу цінних паперів та інших фінансових інструментів шляхом проведення біржових торгів і забезпечення контролю за їх виконанням із застосуванням відповідних заходів впливу. Для реалізації цієї мети фондові біржі встановлюють правила проведення біржових торгів цінними паперами та іншими фінансовими інструментами; проводять регулярні біржові торги; встановлюють процедури лістингу та делістингу, допуску до торгівлі на фондовій біржі; ведуть перелік учасників торгів, фіксують подані заявки, укладені біржові контракти (договори), здійснюють контроль за їх виконанням; зберігають паперові та (або) в електронному вигляді документи щодо укладення та виконання біржових контрактів (договорів); здійснюють діяльність із проведення клірингу та розрахунків за договорами щодо похідних (деривативів), які укладаються на фондовій біржі; здійснюють контроль за дотриманням членами фондо-

¹¹ Конкурсні вимоги щодо відбору товарних бірж (електронних біржових майданчиків) для організації та проведення електронних біржових торгів з купівлі-продажу вугільної продукції: затверджено наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 червня 2012 р. № 723. *Офіційний вісник України*. 2012. № 51. Ст. 2065.

¹² Порядок організації та проведення конкурсного відбору товарних бірж для закупівлі матеріальних цінностей до державного матеріального резерву: затверджений наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 21 листопада 2012 р. № 1327. *Офіційний вісник України*. 2012. № 98. Ст. 3986.

¹³ Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV. *Офіційний вісник України*. 2006. № 13. Ст. 857.

¹⁴ Положення про функціонування фондових бірж: затверджено Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 листопада 2012 р. № 1688. *Офіційний вісник України*. 2012. № 100. Ст. 4094.

¹⁵ Порядок погодження кандидатур керівників фондових бірж і вимоги до таких керівників під час їх перебування на посаді: затверджений Рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22 січня 2013 р. № 64. *Офіційний вісник України*. 2013. № 19. Ст. 661.

Ірина Кравець

вої біржі та іншими особами, які мають право брати участь у біржових торгах згідно із законодавством, правил фондової біржі та ін.

Важливими інструментами організації торгівлі є ринки та ярмарки. Головна мета їхнього функціонування – створення належних умов для продавців та покупців щодо укладення договорів купівлі-продажу відповідних товарів, сприяння розширенню торговельних зв'язків між суб'єктами торговельної діяльності, стимулювання виробництва й продажу конкурентоспроможних товарів.

Поняття “ринок” в аспекті організації торгівлі необхідно розглядати в двох значеннях:

1) як суб'єкт господарювання, що створює умови для реалізації продавцями товарів (як продовольчих, так і непродовольчих) покупцям;

2) як місце організації роздрібного та (або) оптового продажу різних товарів як продовольчих, так і непродовольчих, що функціонує постійно або тимчасово.

В українському законодавстві поняття “ринок” як організатора торгівлі сформульоване в декількох нормативно-правових актах. Зокрема, відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України “Про ветеринарну медицину” “ринок – це спеціально відведене та облаштоване місце для надання послуг з продажу товарів”¹⁶.

Відповідно до п. 2 Правил торгівлі на ринках, затверджених спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26 лютого 2002 р. № 57/188/84/105:

Ринок – це суб'єкт господарювання, створений на відведеній за рішенням місцевого органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування земельній ділянці і зареєстрований в установленому порядку, функціональними обов'язками якого є надання послуг та створення для продавців і покупців належних умов у процесі купівлі-продажу товарів за цінами, що складаються залежно від попиту і пропозицій¹⁷.

Відповідно до п. 5:

За конструкцією ринки можуть бути криті, відкриті та комбіновані; за часом діяльності – постійно діючі або сезонні, ранкові та вечірні; за

¹⁶ Про ветеринарну медицину: Закон України від 25 червня 1992 р. № 2498-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 36. Ст. 531.

¹⁷ Правила торгівлі на ринках: затверджені спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26 лютого 2002 р. № 57/188/84/105. *Офіційний вісник України*. 2002. № 13. Ст. 681.

місцезнаходженням – міські, селищні та сільські; за видами економічної діяльності – з оптової торгівлі, з роздрібною торгівлі; за товарною спеціалізацією – з продажу продовольчих товарів, непродовольчих товарів, транспортних засобів, худоби та кормів, тварин і птахів, квітів тощо, а також змішані¹⁸.

Аналізуючи цю класифікацію, необхідно наголосити, що за деякими критеріями ринки поділяються саме як місце організації торгівлі (за конструкцією, за часом діяльності), проте в цьому нормативно-правовому акті визначається, що ринок – це суб'єкт господарювання з притаманними йому функціями.

Окремого нормативно-правового регулювання в Україні дістали оптові ринки сільськогосподарської продукції, які функціонують для створення оптимальних умов для реалізації та купівлі сільськогосподарської продукції та формування реальних цін на неї. Відповідно до ст. 1 Закону України “Про оптові ринки сільськогосподарської продукції”:

Оптовий ринок сільськогосподарської продукції – юридична особа, предметом діяльності якої є надання послуг, що забезпечують здійснення оптової торгівлі сільськогосподарською продукцією, і якій в установленому цим Законом порядку надано статус оптового ринку сільськогосподарської продукції¹⁹.

Статус оптового ринку сільськогосподарської продукції надається юридичній особі на конкурсній основі Міністерством аграрної політики та продовольства України відповідно до Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 141²⁰.

Закордонний досвід свідчить, що створення оптових ринків сільськогосподарської продукції є першим етапом структурної перебудови каналів товароруху. Подальший їхній розвиток повинен відбуватися у напрямі поглиблення спеціалізації й укрупнення гуртових ринків. При цьому особливу увагу варто приділити вибору форми власності юридичної особи, яка представляє оптовий ринок. Як зазначає С. Шерстюк:

<...> за даними WUWM у країнах Європейського Союзу близько 48 % організацій оптових ринків перебувають у державній власності, 40 % – у державно-корпоративній і решта 12 % – у приватній і колективній.

¹⁸ Правила торгівлі на ринках (н 17).

¹⁹ Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25 червня 2009 р. № 1561-VI. *Офіційний вісник України*. 2009. № 58. Ст. 2024.

²⁰ Порядок набуття юридичною особою статусу оптового ринку сільськогосподарської продукції: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2010 р. № 141. *Офіційний вісник України*. 2010. № 11. Ст. 542.

Ірина Кравець

В інших регіонах світу питома вага державного сектора доходить до 75 %, що дає змогу реалізовувати комплекс заходів із забезпечення справедливого ціноутворення, сприяти розвитку конкурентної оптової торгівлі та протекціонізму національних сільськогосподарських товаровиробників²¹.

Стосовно ярмарків як місць, за допомогою яких організовується торгівля, то порядок їх проведення міститься у деяких нормативно-правових актах. Наприклад, відповідно до п. 2 Положення про порядок проведення міжобласних оптово-промислових ярмарків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1995 р. № 693:

Оптовий ярмарок організовується на тимчасовій основі в місці, доступному для всіх товаровиробників, підприємств, що займаються оптовою торгівлею, (продавців), і покупців, на якому між ними укладаються договори купівлі-продажу (поставки) товарів, встановлюються господарські зв'язки²².

Відповідно до Концепції розвитку виставково-ярмаркової діяльності, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1065:

Ярмарок – захід, безпосередньо пов'язаний з роздрібною або оптовою торгівлею, що проводиться регулярно в певному місці та у визначений строк <...>.

Організаторами виставок і ярмарків можуть бути: центральні та місцеві органи виконавчої влади, які забезпечують підготовку та проведення виставок і ярмарків на підставі відповідного рішення з частковим фінансуванням витрат за рахунок коштів державного або місцевого бюджету; суб'єкти господарювання всіх форм власності, основна діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням виставок і ярмарків²³.

Також у цьому документі сформульовано:

Виставковим центром є суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, основна діяльність якого пов'язана з організацією та проведенням виставок і ярмарків, який повинен мати у штаті кваліфікованих пра-

²¹ С Шерстюк, 'Оптові ринки сільськогосподарської продукції' <<https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/334.pdf>> дата звернення 15 Травень 2018.

²² Положення про порядок проведення міжобласних оптово-промислових ярмарків: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1995 р. № 693. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/693-95-п> (дата звернення: 15.05.2018).

²³ Концепція розвитку виставково-ярмаркової діяльності: затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1065. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. Ст. 2517.

цівників, відповідну матеріально-технічну базу (спеціальні виставкові об'єкти (приміщення, площі та обладнання) для проведення виставок і ярмарків²⁴.

Отже, можна визначити, що ярмарок – це місце як роздрібного, так і оптового продажу товарів (продовольчих та (або) непродовольчих), що функціонує тимчасово, тобто організовується на певний період часу. Організаторами торгівлі при проведенні ярмарків можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, які організують відповідну ярмарку, або виставкові центри (наприклад, ТОВ “Торгово-виставковий центр Агресс”; ТОВ “Виставковий центр Ник”²⁵) чи інші суб'єкти господарювання усіх форм власності, основна діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням ярмарків (наприклад, ТОВ “Сорочинський ярмарок – Тур”; ТОВ “Київський міський ярмарок”²⁶).

Висновки. Організація торгівлі – це створення належних умов для купівлі/продажу майна шляхом укладення договорів купівлі-продажу, поставки завдяки зосередженню покупців та продавців (постачальників) у відповідному місці (на відповідному майданчику електронних торгів), що забезпечує можливість здійснення купівлі/продажу у максимально короткі строки з мінімальними витратами за оптимальними цінами.

З огляду на головне призначення організаторів торгівлі вважається обґрунтованим, що організаторами торгівлі можуть бути центральні та місцеві органи виконавчої влади, суб'єкти господарювання, які створюють належні умови та можливості для укладення господарсько-торговельних договорів, швидкого встановлення ділових контактів між продавцями (постачальниками) та (або) покупцями, купівлі/реалізації майна по оптимальній ціні, розвитку торгівлі загалом.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади можуть виступати організаторами торгівлі, наприклад, при організації ярмарків (міжнародних, національних, місцевих). Організація торгівлі може бути для суб'єкта господарювання як виключним видом діяльності, так і ні.

Основними функціями організаторів торгівлі є: координаційна, регулятивна, стабілізаційна, акумулятивна, оперативна та інформаційна.

Подальшого дослідження потребують питання вдосконалення законодавства України, що регулює правовий статус бірж (товарних, фондових) і ринків. Більш комплексного нормативно-правового регулювання вимагають питання організації ярмарків, порядку їх проведення, прав

²⁴ Концепція розвитку виставково-ярмаркової діяльності (н 23).

²⁵ ‘Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань’ (Міністерство юстиції України, 2018) <<https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>> дата звернення 15 Травень 2018.

²⁶ Там само.

Ірина Кравець

та обов'язків суб'єктів господарсько-торговельної діяльності, що беруть участь у ярмарках. Необхідними для подальшого вивчення є питання правового статусу організаторів торгівлі у зарубіжних країнах з метою винайдення механізмів удосконалення законодавства України щодо порядку функціонування таких суб'єктів господарсько-торговельних відносин у нашій державі. Потребують дослідження також напрями та порядок вдосконалення правового регулювання статусу інших організаторів торгівлі (зокрема й валютних бірж).

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Hospodarskyi kodeks Ukrainy [The Economic Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 16 sichnia 2003 r. № 436-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. № 18. St. 144 (in Ukrainian).
2. Konkursni vymohy shchodo vidboru tovarnykh birzh (elektronnykh birzhovykh maidanchyktiv) dlia orhanizatsii ta provedennia elektronnykh birzhovykh torhiv z kupivli-prodazhu vuhilnoi produktsii [Competition Requirements for Selection of Commodity Exchanges (Electronic Exchange Trading Marketplaces) for Organization and Holding of Electronic Exchange Trading for Sale and Purchase of Coal Products]: zatverdzheno nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Approved by Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] vid 19 chervnia 2012 r. № 723. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2012. № 51. St. 2065 (in Ukrainian).
3. Kontsepsiia rozvytku vystavkovo-yarmarkovoi diialnosti [Concept for the Development of Activities of Exhibitions and Fairs]: zatverdzhena postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy [Approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 22 serpnia 2007 r. № 1065. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2007. № 65. St. 2517 (in Ukrainian).
4. Polozhennia pro funktsionuvannia fondovykh birzh [Regulation on the Operation of Stock Exchanges]: zatverdzheno Rishenniam Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Approved by Decision of the National Commission for Securities and the Stock Market] vid 22 lystopada 2012 r. № 1688. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2012. № 100. St. 4094 (in Ukrainian).
5. Polozhennia pro poriadok provedennia mizhoblasnykh optovo-promyslovykh yarmarkiv [Regulation on the Procedure for Holding of Inter-Regional Wholesale Industrial Fairs]: zatverdzhene postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy [Approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 30 serpnia 1995 r. № 693. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/693-95-p> (accessed: 15.05.2018) (in Ukrainian).
6. Poriadok nabuttia yurydychnoiu osoboioiu statusu optovoho rynku silskohospodarskoi produktsii [Procedure for Acquisition by a Legal Entity of the Status of the Wholesale Market of Agricultural Products]: zatverdzhenyi postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy [Approved by Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 11 liutoho 2010 r. № 141. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2010. № 11. St. 542 (in Ukrainian).
7. Poriadok orhanizatsii ta provedennia konkursnoho vidboru tovarnykh birzh dlia zakupivli materialnykh tsinnosti do derzhavnoho materialnoho rezervu [The Procedure

- for Organization and Holding of Competitive Selection of Commodity Exchanges for Acquisition of Material Assets to the State Material Reserve]: zatverdzhenyi nakazom Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy [Approved by Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] vid 21 lystopada 2012 r. № 1327. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 2012. № 98. St. 3986 (in Ukrainian).
8. Poriadok pohodzhennia kandydatur kerivnykiv fondovykh birzh i vymohy do takykh kerivnykiv pid chas yikh perebuвання na posada [Procedure for Approval of Candidates for the Positions of Stock Exchange Chairperson and Requirements to Such Chairpersons during Their Tenure]: zatverdzhenyi Rishenniam Natsionalnoi komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku [Approved by Decision of the National Commission for Securities and the Stock Market] vid 22 sichnia 2013 r. № 64. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 2013. № 19. St. 661 (in Ukrainian).
  9. Pravyla torhivli na rynkakh [Market Trading Rules]: zatverdzeni spilnym nakazom Ministerstva ekonomiky ta z pytan yevropeiskoi intehratsii Ukrainy, Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, Derzhavnoi podatkovoi administratsii Ukrainy, Derzhavnoho komitetu standartyzatsii, metrolohii ta sertyfikatsii Ukrainy [Approved by Joint Order of the Ministry of Economy and European Integration of Ukraine, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the State Tax Administration of Ukraine, and the State Committee of Ukraine for Standardization, Metrology and Certification] vid 26 liutoho 2002 r. № 57/188/84/105. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 2002. № 13. St. 681 (in Ukrainian).
  10. Pro optovi rynky silskohospodarskoi produktsii [On Wholesale Markets of Agricultural Products]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 25 chervnia 2009 r. № 1561-VI. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 2009. № 58. St. 2024 (in Ukrainian).
  11. Pro tovarnu birzhu [On the Commodity Exchange]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 10 hrudnia 1991 r. № 1956-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 10. St. 139 (in Ukrainian).
  12. Pro tsinni papery ta fondovyi rynek [On Securities and the Stock Market]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 23 liutoho 2006 r. № 3480-IV. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy*. 2006. № 13. St. 857 (in Ukrainian).
  13. Pro veterynarnu medytsynu [On Veterinary Medicine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 25 chervnia 1992 r. № 2498-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 36. St. 531 (in Ukrainian).

Bibliography

Authored books

14. Kravets I, *Pravove stanovlyshche subiektiv orhanizatsiino-hospodarskykh povnovazhen: monohrafiia* [Legal Position of the Subjects Vested with Powers to Organize Economic Activity: Monograph] (Iurinkom Inter 2010) (in Ukrainian).
15. Vinnyk O, *Hospodarske pravo: kurs leksii (zahalna chastyna)* [Economic Law: Course of Lectures (General Part)] (Lira-K 2017) (in Ukrainian).

Edited books

16. Em V i Kozlova N, 'Birzha kak organizator trgovli' ['Exchange as Trade Organizer'] v Abrosimova E i Filippova S (sost), *Kommercheskoe pravo: aktual'nye problemy i perspektivy razvitiya: sbornik statey k yubileyu d yu n, professora Borisa Ivanovicha Puginskogo* [Commercial Law: Current Issues and Development Prospects: Collected Articles Dedicated to the Anniversary of Doctor of Law, Professor Borys Ivanovych Puhinskyi] (Statut 2011) (in Russian).

Ірина Кравець

17. Podtserkovnyi O (red), *Hospodarske pravo: pidruchnyk [Economic Law: Textbook]* (Odissei 2010) (in Ukrainian).
18. Rieznikova V, 'Poniattia, znachennia ta sutnist birzhi' ['Concept, Role and Essence of the Exchange'] v Shcherbyna V ta Rieznikova V (red), *Aktualni problemy hospodarskoho prava (Osoblyva chastyna) [Topical Issues of Economic Law (Special Part)]* (Lira-K 2016) (in Ukrainian).
19. Znamenskyi H ta Shcherbyna V (zah red), *Naukovo-praktychnyi komentar Hospodarskoho kodeksu Ukrainy [Scientific and Practical Commentary on the Economic Code of Ukraine]* (Iurinkom Inter 2012) (in Ukrainian).

Dictionary

20. Vynnyk V ta Yurchuk L (red), *Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]*, t 5 (Naukova dumka 1974) (in Ukrainian).

Journal articles

21. Sherstiuk S, 'Optovi rynky silskohospodarskoi produktsii' ['Wholesale Markets of Agricultural Products'] <<https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.1/334.pdf>> accessed 15 May 2018 (in Ukrainian).

Websites

22. 'Iedynyi derzhavnyi reiestr yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpriyemstiv ta hromadskykh formuvan' ['The Unified State Register of Legal Entities, Individual Entrepreneurs and Public Associations'] (*Ministerstvo yustytzii Ukrainy*, 2018) <<https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>> accessed 15 May 2018 (in Ukrainian).

Iryna Kravets

THE CONCEPT AND FUNCTIONS OF TRADE ORGANIZERS ACCORDING TO THE LEGISLATION OF UKRAINE

ABSTRACT. The importance of the topic selected for this research stems from the crucial role played by trade organizers in the system of subjects of economic and trade relations, and also from insufficient legal regulation and just a fragmentary research in scientific works of their legal status. In particular, issues common to all the types of trade organizers still remain under-investigated: the concept, the main purpose and functions of these subjects of economic and trade relations.

The purpose of the article is to make a comprehensive analysis of the statutory and legal regulation of the legal status held by the most common types of trade organizers, and also to clarify their main functions and purpose, to provide a substantiation of the concept "organization of trade", and to determine the specific features inherent in the legal status of the most common types of trade organizers.

The article shows that the forms according to which economic and trade activities are organized are management and regulation of economic and trade activities carried out by the subjects vested with powers to economic activity organization.

The author substantiates that organization of trade means creating the appropriate conditions for purchase/sale of property by entering into purchase and sale or delivery contracts through concentration of buyers and sellers (suppliers) in an appropriate place/

on an appropriate electronic trading marketplace which enables making of purchase/sale transactions within the shortest terms, with minimal expenses and at the best prices. It is also ascertained that trade organizers can be central and local executive authorities and economic entities which create appropriate conditions and opportunities for entering into commercial and trade contracts, for prompt establishment of business contacts between sellers (suppliers) and (or) buyers, for purchase/sale of property at the best prices, and for the development of trade in general.

It is established that the main functions of trade organizers are: coordination, regulatory, stabilization, accumulative, operational and informational functions. The article analyzes the specific features of legal status of the most common types of trade organizers (exchanges, markets and fairs).

KEYWORDS: trade; management of economic and trade activities; regulation of economic and trade activities; organization of trade; trade organizer; exchange; market; fair.